

## Odkritje doprsnega kipa profesorja Pravne fakultete v Ljubljani Evgenija Vasiljeviča Spektorskega

Čas po prvi svetovni vojni je bil v vseh pogledih prelomen. Izginila so tri velika cesarstva, zrušil se je stari red in njegove moralne norme, evropska kultura se je soočila z največjo morijo v zgodovini in starega sveta je bilo, kot ugotavlja Stefan Zweig (*Die Welt von Gestern, Erinnerungen eines Europäers*), za vedno konec. To prelomno obdobje se je igralo tudi z usodami ljudi, ki so v takem ali drugačnem pogledu predstavljali elito dotedanje družbe. Eden od njih je bil tudi genialni mislec, pravnik, socialni filozof in eden od najbolj znamenitih profesorjev naše univerze Evgenij Vasiljevič Spektorski (rusko Евгений Васильевич Спекторский, ukr. Євген Васильович Спекторський).

Rodil se je leta 1875 v kraju Ostrog v današnji Ukrajini. Oče, mirovni sodnik in bratranec znamenitega moskovskega psihiatra in profesorja Sergeja Sergejeviča Korsakova, je bil Rus, mati pa francoska Švicarka.

Po končani gimnaziji se je Evgenij vpisal na pravno fakulteto varšavske univerze, ki je bila od leta 1869 ruska. Tam je leta 1897 diplomiral. Njegov mentor je bil Aleksander Blok, oče istoimenskega pesnika, s katerim si je Spektorski intenzivno dopisoval.

Kot odličen študent, ki ga je čakala akademska kariera, je dobil štipendijo za študij v tujini. V letih 1901 in 1902 se je izpopolnjeval v Berlinu, Heidelbergu in Parizu. Leta 1903 je postal docent na pravni fakulteti varšavske Univerze in leta 1911 napredoval v izrednega profesorja. Leta 1914 je bil premeščen na kijevsko univerzo Svetega Vladimirja. Tri leta kasneje je na moskovski univerzi opravil doktorat iz državnega prava z disertacijo *Problemi socialne fizike v 17. stoletju* (Проблема социальной физики в XVII столетии). Isto leto je postal redni profesor in dekan pravne fakultete v Kijevu, leto kasneje pa rektor kijevske univerze.

Leta 1920 se je moral prek Odese umakniti iz Rusije. Preko Soluna je prišel v Beograd, kjer je postal pogodbeni profesor pravne fakultete in predsednik združenja ruskih znanstvenikov v Jugoslaviji. Leta 1924 se je preselil v Prago, kjer je do leta 1927 predaval na ruski pravni fakulteti in bil njen dekan. Leta 1927 se je znova vrnil na pravno fakulteto v Beogradu, leta 1930 pa je postal pogodbeni redni profesor naše fakultete, na kateri je ostal do leta 1945. V Ljubljani je predaval predmete »Pravna enciklopedija«, »Ustavno pravo«, »Pravna filozofija«, »Metodologija socialnih ved«, »Politična sociologija« in »Pravna sociologija« ter vodil seminar iz javnega prava.

Avgusta leta 1945 je bil Spektorski odstranjen z univerze. Z ženo se je peš napotil v Italijo, kjer je prebil dve leti v različnih begunskih taboriščih, ves čas v nevarnosti, da ga bodo prisilno vrnil v Sovjetsko zvezo. Leta 1947 je bil povabljen na kolumbijsko univerzo v New Yorku, kjer je do smrti predaval etiko, sociologijo in cerkveno pravo. Umrli je leta 1951 zaradi posledic nesrečnega padca po stopnicah.

V času svojega bivanja v Ljubljani je veliko objavljajl v Zborniku znanstvenih razprav, v Pravniku in drugje. Iz tega obdobja je najbolj znana njegova monografija *Zgodovina socialne filozofije*, ki jo je leta 1937 v dveh zvezkih izdala Slovenska matica. Ob njegovem odhodu iz Ljubljane sta v rokopisu ostali dve knjigi – Uvod v sociologijo in Spomini. Nesrečni razvoj dogodkov je preprečil njun izid.

Tisti, ki so imeli priliko poslušati njegova predavanja, so dejali, da je bil Spektorski odličen predavatelj, ki je bil zmožen tudi najbolj zapletena vprašanja razložiti na preprost način ter na pamet in v izvirniku navajati dolge citate različnih avtorjev. Pravni fakulteti je brez dvoma prispeval pomemben del svetovljanske širine. Ta je bila nasploh značilna za prve profesorje naše fakultete, ki so se vsi brez izjeme uveljavili v najzahtevnejših mednarodnih okoljih.

Odprtje kipa Evgenija Spektorskega, ki je delo akademskega kiparja, docenta ALUO Jurija Smoleta, ni le priznanje našemu pokojnemu profesorju, marveč pomeni tudi zavezo prizadevanju za resnično svobodo in širino znanstvenega ustvarjanja. Hkrati nas opozarja, da ne smemo pozabiti na kontinuiteto kot bistveno prvino znanstvenega raziskovanja in snovanja. Resnično veliki smo lahko le takrat in toliko, kolikor se zavedamo in zmoremo nadaljevati ter nadgrajevati dela svojih velikih učiteljev.